

11. fejezet 4. lecke

Optimális tényezőfelhasználás feltétele

1. dia

Az optimális tényezőfelhasználás feltétele

- Tényezőkereslet = vállalat
- Munkahely kereslete \neq munkaerő kereslete
- Származékos kereslet

Származékos kereslet: a vállalatok azért akarnak/hajlandóak termelési tényezőket bérelni, mert a fogyasztók szeretnék megvenni az általuk gyártott termékeket, szolgáltatásokat.

„Annyit termeljünk, = **„Annyi tényezőt használjunk föl,**
hogy a profitunk maximális legyen!” **hogy a profitunk maximális legyen!”**

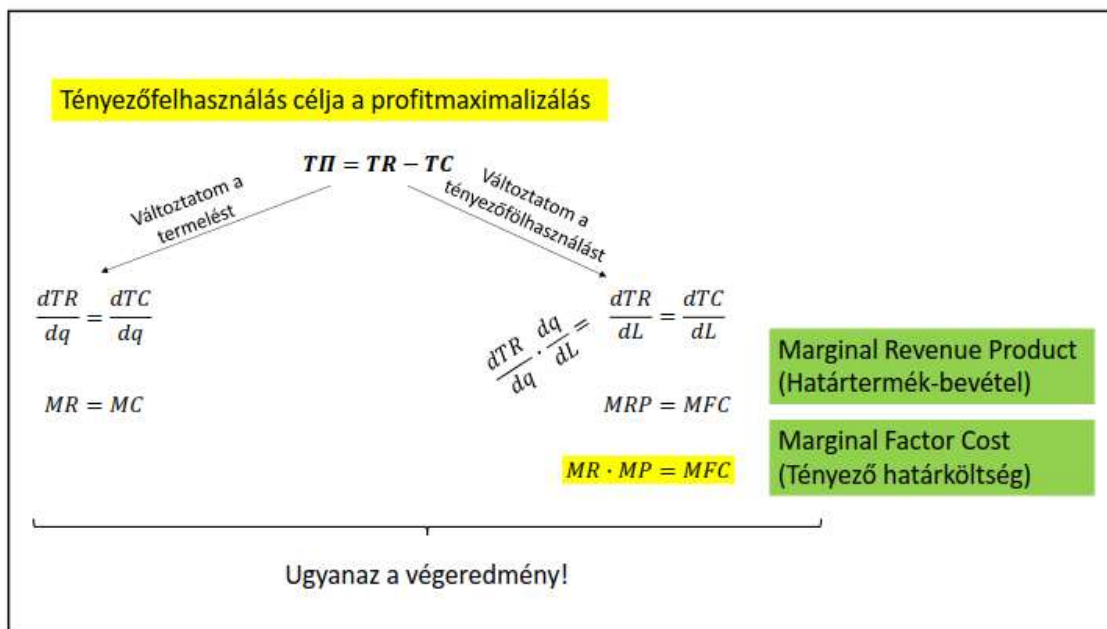
Most már áttérünk a keresleti oldalra, hogy mögé nézzünk az előző leckében fölvetett negatív meredekségű tényezőkeresleti függvénynek.

Először is, csak hogy rögtön helyre tegyük a dolgokat: emlékezzen rá a bevezetőből, hogy a tényezőpiac keresleti oldalán a vállalatok állnak, ők azok, akiknek szükségük van, keresletük van a termelési tényezőkre ahhoz, hogy termelni tudjanak termékeket és szolgáltatásokat, amiket aztán majd a fogyasztók megvesznek tőlük és amiből aztán profitjuk származik. Hogy a keresleti oldalon a vállalatokról beszélünk, ez főleg a munka piacán félreértelmezhető: hiszen én, a potenciális munkás vagyok, aki munkát keresek, és a vállalat fog nekem munkát adni. Igen ám, de ebben a kontextusban én *munkahelyet* keresek, és a vállalat *munkahelyet* kínál. A közgazdaságtan szempontjából az a lényeges, hogy én *munkaerőt* kínálok föl a vállalatnak, ő pedig *munkaerőt* keres.

Egy további fontos kiindulópont, hogy a vállalatok munkakereslete, és úgy általában a tényezőkereslete származékos kereslet. Ez azt jelenti, hogy természetesen nem azért akarnak munkásokat alkalmazni, hogy őket nagylelkűen jövedelemhez juttassák, még akkor sem, ha esetleg elgondolnák, hogy ez a jövedelem teszi majd lehetővé, hogy a munkás-fogyasztók termékeket és szolgáltatásokat vásárolhassanak. A vállalatok azért keresnek munkát, illetve termelési tényezőket, mert segítségükkel előállíthatják azokat a termékeket és szolgáltatásokat, amelyek eladásával profitra tehetnek szert. Ugyanakkor persze, ahogyan azt már láttuk a költségekről szóló fejezetben, a tényezőkereslet és -felhasználás, valamint a termékadás a termelési függvényen keresztül természetesen összekapcsolódik. Így

tulajdonképpen az a feladat, hogy „annyit termeljünk, hogy a profitunk maximális legyen” megegyezik azzal a feladattal, hogy „annyi tényezőt használjunk föl, hogy a profitunk maximális legyen”. A következő dián ezt igyekszem bemutatni.

2. dia

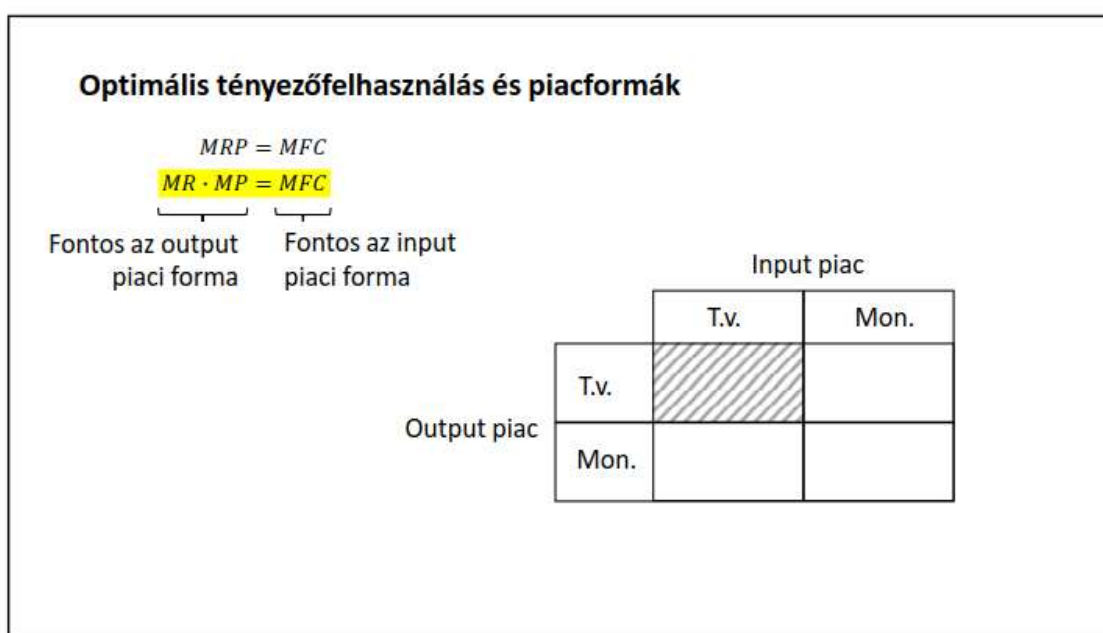

Van tehát a vállalatnak egy profitmaximalizálási törekvése. A profit nem más, mint a bevételek és gazdasági költségek különbsége – ezt már tudjuk, de hát ismétlés a tudás anyja. Következő lépésként eddig azt tettük, hogy megnéztük, hogy ha a vállalat eggyel változtatja a termelését, az hogyan hat a bevételeire és a kiadásaira, és azt mondtuk, hogy mindaddig érdemes növelnie a termelését, amíg az utolsó megtermelt termék példány bevételnövelő hatása meg nem egyezik a költségnövelő hatásával, vagyis amíg a határbevétel egyenlő nem lesz a határköltséggel. Jó, voltak további profitmaximum-feltételeink is, hogy az MC alulról messe az MR -et, de most az alapötlet a fontos.

Szóval: miért ne csinálhatnánk meg ugyanezt a tényezőfőhasználással is? Nézzük meg, hogy ha a vállalat eggyel megváltoztatja a fölhasznált munkamennyiséget – legyen rövid távon ez az egyetlen változtatható tényezője – szóval ha változik a munkamennyiség, az hogyan hat a bevételeire és kiadásaira. Nyilván itt is azt mondhatjuk, hogy addig érdemes növelni a tényező fölhasznált mennyiségét, amíg az utolsó fölhasznált tényezőpéldány bevételnövelő és költségnövelő hatása meg nem egyezik. Elvégre is csak annyi a különbség, hogy a teljes profit q -szerinti, vagy L szerinti deriváltját tesszük nullával egyenlővé. A bal oldalt nevezzük el MRP -nek, mint Marginal Revenue Product, magyarul határtermék-bevétel. A jobb oldali derivált neve pedig MFC , Marginal Factor Cost, azaz tényező-határköltség. Ezeket majd lehet, hogy indexelem L -lel, mert hogy bármelyik tényezőre természetesen végig vihetnénk ugyanezt a gondolatmenetet. A bal oldalt bontsuk ki azért még egy kicsit! A teljes bevétel L -szerinti deriválását úgy fogjuk elvégezni, hogy őt egy összetett függvénynek tekintjük, ahol TR

függ q -tól, a termeléstől, ami függ L -től, a munkafelhasználástól. Tehát a deriváltja a láncszabály szerint $\frac{dTR}{dq} \cdot \frac{dq}{dL}$. Most már legalább láthatja, hogy a deriválási szabályokat nem öncélúan tanultattuk meg Önnel, hanem azért, mert alkalmaznia kell, például itt. Szóval talán a szorzat első tagját fölismeri, az nem más, mint a határbevétel, és a második tagját is, mert az meg a határtermék. Logikusnak is tűnhet, hogy egy újabb munkás azért növeli a bevételt, mert egyrészt segítségével változik a termelés, és emiatt változik a bevétel: e kettő összhatásából adódik az utolsó munkás hozzájárulása a vállalat bevételéhez. Fontos, hogy a „mennyit termeljek” és a „mennyi tényezőt használjak föl” kérdés egymástól nem független, a köztük lévő kapcsolat a termelési függvény.

3. dia

Itt van tehát az optimális tényezőfelhasználás feltétele. És már láthat is egy problémát: mivel már ismeri a piacformákat, ezért tudja, hogy például a tökéletesen versenyző termékpiacon a határbevétel megegyezik a termék árával, viszont mondjuk monopólium esetén pedig annál kisebb. Tehát nem mindegy a termék- vagy outputpiaci versenyhelyzet. Ugyanakkor sajnos nem mindegy az inputpiaci versenyhelyzet sem, a tényező határköltés attól függ, hogy a tényezőpiacon milyen munkakínálattal szembesül a vállalat: más lesz a helyzet, ha egy tökéletesen versenyző inputpiacon van, mint hogyha egy monopolizált inputpiacról lenne szó. Úgyhogy már megint egy mátrixunk van, amibe a négy lehetséges kombinációt bele tudjuk foglalni.

A kurzus szempontjából a legfontosabb – de semmiképpen sem akár a leggyakoribb, akár a legrealisztikusabb – eset ez a cella, amikor a vállalat mind az input, mind az output-piacon tökéletesen versenyző helyzetben van: sok más termelővel verseng a fogyasztókért, és sok másik termelővel verseng a munkásokért is. Ez igazából megint csak egyfajta zsinórmértékként fog szerepelni, egyfajta ideális, maximálisan hatékony helyzetként. Az összes többi ettől eltérő

eset közös tulajdonsága a munkások kizsákmányolása (exploitation), és az ezzel együtt járó társadalmi jóléti veszteség. Az alapesetről, az input-output oldali tökéletes versenyről szól a következő lecke.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE